

Certifierad skog enligt FSC och PEFC

A large, stylized graphic of a green leafy branch, rendered in a light green color, occupies the left and top portions of the page. The branch curves upwards and to the right, with several large, teardrop-shaped leaves attached. The overall aesthetic is clean and natural.

INNEHÅLL

Certifiering för ett ansvarsfullt
skogsbruk sid 3

Gemensamma baskrav
för FSC och PEFC sid 5

Skogsbruksstandard sid 8

Miljöstandard sid 14

Social standard sid 25

Certifiering för ett ansvarsfullt skogsbruk

Södra erbjuder skogscertifiering enligt världens två största certifieringssystem, FSC och PEFC. I den här broschyren presenteras de båda systemen och vad det innebär att vara dubbel- eller enkelcertifierad i Södra.

Vad är skogscertifiering?

Att certifiera sitt skogsbruk innebär ett ställningstagande och en signal till marknaden och samhället att ett aktivt och ansvarsfullt skogsbruk är viktigt. Ett certifierat skogsbruk vilar på fyra ben. Tre av benen återfinns som standardkrav i certifieringarna och det fjärde är du själv!

I **skogsbruksstandarden** regleras skogsskötsel och virkesproduktion, i **miljöstandarden** återfinns hänsyn till biologisk mångfald, kulturminnen och andra miljövärden och i den **sociala standarden** finns skrivningar om arbetsförhållanden, rekreativvärden och allmänheten. Det är du som skogsägare som sedan förverkligar standardtexterna i praktiskt brukande på ditt skogsinnehav!

Som skogsägare har du en nyckelroll i certifieringen.

Varför ska jag certifiera mitt skogsbruk?

Skogsägare har ofta ett stort naturintresse som är kopplat till brukandet av skogen. Allt fler människor bryr sig om hur världens skogar sköts. Detta har lett till att efterfrågan på produkter från certifierade skogar ökar bland Södras kunder. Genom att dubbelcertifiera ditt skogsbruk blir det virke som Södra köper av dig tillgängligt på hela marknaden för pappersmassa och sågade trävaror.

Certifieringen innebär extra åtaganden eftersom du som skogsägare tar mer hänsyn till skogens alla värden än det som lagen kräver. Som ersättning får du en särskild certifieringspremie när du levererar virke till Södra. För den som är antingen FSC- eller PEFC-certifierad utgår en enkelpremie medan dubbelcertifierade skogsägare erhåller en dubbelpremie. Aktuell information om premiernas storlek och sortiment som omfattas av premie får du av ditt verksamhetsområde.

Vem kan bli skogscertifierad?

Alla skogsägare som är villiga att acceptera och leva upp till certifieringskraven för respektive standard kan bli certifierade. Undantag gäller om markinnehavet nyligen har åtgärdats eller avstyckats på ett sätt som uppenbart strider mot avsikten med certifieringen. I sådana fall tillkommer en särskild prövning för att få ansluta sig till Södras gruppcertifikat. Om det finns större olösta tvister om rättigheten att bedriva skogsbruk på markinnehavet innebär det att man inte kan certifiera sig förrän rättsförhållandena är klarlagda.

Vad innebär det att vara skogscertifierad?

I det certifieringsavtal som du tecknar med Södra framgår dina åtaganden i stort och i den här broschyren presenteras de viktigaste delarna i såväl FSC- som PEFC-standarderna. Skrivningarna i broschyren bygger på en sammanvägning av kraven i FSC och PEFC samt kraven i Södras miljö- och naturvårdspolicy. Efter varje skrivning presenteras eventuella tillägg för FSC-certifiering med kursiv stil. Mer information om skogscertifiering och aktuella standarder får du från ditt verksamhetsområde eller på certifieringsstandardernas hemsidor – www.fsc-sverige.org och www.pefc.se. För skogsägare med skogsinnehav större än 1 000 hektar tillkommer ytterligare krav i FSC-standarderna. De kraven finns inte med i den här broschyren – kontakta ditt verksamhetsområde för information.

Södras skogsrevisorer kontrollerar årligen skogsbruket på ett urval certifierade fastigheter.

Intern och extern kontroll

I båda certifieringssystemen ingår återkommande uppföljningar av hur standarderna efterlevs. Dessa kontroller görs i flera steg. Södras egna skogsrevisorer gör stickprovsundersökningar en gång om året och sammanställer dessa i en årsrapport. Varje år granskas också hela Södras certifieringsarbete av externa, ackrediterade FSC- och PEFC-revisorer. Allra viktigast är naturligtvis ditt engagemang för att syftet med certifieringen ska uppfyllas. Alla delar tillsammans är motorn i certifieringen och av avgörande betydelse för trovärdigheten mot marknaden och omvärlden i övrigt.

Gemensamma baskrav för FSC och PEFC

1. Grön skogsbruksplan

På fastigheter med mer än 20 hektar produktiv skogsmarksareal ska en certifieringsanpassad Grön skogsbruksplan ha upprättats inom fem år från avtalets undertecknande. Planen ska innehålla karta som visar fastighetens/ fastigheternas produktions- och miljösatning. Den ska utformas i förhållande till verksamhetens omfattning och intensitet och uppdateras normalt efter cirka 10 år.

Tillägg FSC:

På fastigheter med mer än 20 hektar produktiv skogsmarksareal ska en certifieringsanpassad Grön skogsbruksplan ha upprättats inom två år från avtalets undertecknande.

- *Som skogsägare ska du vid certifieringstillfället ha följande dokumentation:*
 - *Karta över fastigheten*
 - *Areal fördelat på ägoslag*
 - *Uppgifter om fornlämningar/forminnen, nyckelbiotoper, områdesskydd, biotopskydd, naturvårdsavtal, naturreservat och Natura 2000-områden.*

Markägare med skogsinnehav mindre än 20 hektar ska ha följande information om sin fastighet:

- *Lövdominerade bestånd, exoter och karta med ägoslagsgränser.*

2. Naturvärdesbedömning

För fastigheter som ännu inte har en Grön skogsbruksplan och för fastigheter under 20 hektar ska en naturvärdesbedömning alltid göras och dokumenteras före planerad avverkning. Syftet med naturvärdesbedömningen är att undvika att områden med höga naturvärden avverkas i strid med respektive certifieringsstandard. "Anvisningar för naturvärdesbedömning" finns i certifieringsmappen som du får när du certifierar ditt skogsbruk. Ta noga del av handledningen där det längst ned finns ett poängsystem kopplat till de målkoder som används i den Gröna skogsbruksplanen. Om poängen för ett visst bestånd är mellan 8 och 20, samråd gärna med ditt verksamhetsområde. Över 20 poäng innebär normalt naturvårdsklass på beståndet och endast åtgärder som gynnar naturvärden får utföras.

3. Södras naturvårdspolicy och avverkning i skog med höga naturvärden

Vid uppdrag på fastigheten accepterar skogsägaren att Södra tillämpar naturvårdspolicyn och "Instruktion för avverkning i skog med höga naturvärden". Skogsägaren bevarar den generella naturhänsyn som har tagits av Södra. I baskravet ingår även att du som skogsägare inte avverkar nyckelbiotoper eller andra skogar med höga naturvärden i strid med dokumenten.

4. Krav vid anlitande av skogsentreprenörer

Skogsägaren kontrollerar att skogsentreprenörer som anlitas för den egna driften innehar entreprenörs-certifikat enligt PEFC. Vid anlitande av skogsentreprenörer (inklusive säsonganställd personal) som saknar entreprenörs-certifikat och/eller grönt körkort är skogsägaren skyldig att ge sådan information till entreprenören att avverkning eller annan skoglig åtgärd sker i enlighet med gällande standardkrav. Vid avtalstecknandet ska "Bilaga till kontrakt för virkesförsäljning eller köp av entreprenad" användas. Bilagan finns i certifieringsmappen eller kan beställas från ditt verksamhetsområde.

5. Krav på skogsägare med egna anställda och på självverksamma skogsägare

Anställd personal i egen organisation som utför avverkningar eller skogsvårdsåtgärder ska uppfylla certifieringskraven för entreprenörer. Vid självverksamhet eller då samverkan sker mellan enskilda skogsägare gäller att åtgärder på markinnehavet utförs i enlighet med standardkraven. Certifieringskraven för entreprenörer behöver då inte uppfyllas.

Skogliga åtgärder som man själv gör på fastigheten ska leva upp till certifieringskraven.

6. Krav på trakttdirektiv

Anlitad virkesorganisation, skogsentreprenör eller övriga uppdragstagare ska av uppdragsgivaren få nödvändig information i form av trakttdirektiv för att kunna utföra arbetet i enlighet med standardkraven.

7. Lagstiftning

Skogsägaren förbinder sig att följa svensk lagstiftning med betydelse för skogsbruket.

8. Internationella konventioner och direktiv

Alla internationella överenskommelser av betydelse för skogsbruket som Sverige undertecknat eller på annat sätt förbundit sig att följa eller införa ska respekteras.

9. Offentlighet

Vid en eventuell extern förfrågan om certifieringen ska skogsägaren själv svara för att göra uppgifter om naturvårdsavsättningar och övergripande mål för skogsskötseln tillgängliga. Uppgifter om fastighetens ekonomiska förutsättningar så som tillväxt och virkesvolym är inte offentliga, inte heller uppgifter om känsliga arter. Uppgifter om produktion och ekonomi måste dock vara tillgängliga för certifieraren.

10. Dokumentation

Utförda skogsskötselåtgärder och väsentliga naturvårdsåtgärder (till exempel NS-huggning och restaurering av betesmark) som utförts på fastigheten ska dokumenteras i den Gröna skogsbruksplanen eller motsvarande dokument.

11. Revisioner

Skogsägaren accepterar kontroll av att respektive certifieringsstandard följs, dels av Södra, dels av extern oberoende kontrollant. Skogsägaren har ansvaret för att utföra korrigerande åtgärder på avvikelser som har orsakats av skogsägaren.

12. Avtal

Ett skriftligt avtal om FSC- och/eller PEFC-certifiering tecknas mellan samtliga ägare till hela skogsinnehavet och Södra under förutsättning att ägarkonstellationen är densamma för alla ingående fastigheter. Skogsägaren förbinder sig att uppfylla alla gällande standardkrav och att tillämpa reviderad standard senast ett år efter att den är godkänd.

Många punkter granskas vid en skogsrevision. Resultatet återkopplas till skogsägaren och till verksamhetsområdet.

Skogsbruksstandard

Skogsbruket ska följa den svenska lagstiftningen och skogens nyttjande ska präglas av mångbruk. Virkesproduktion, friluftsliv, jakt, fiske och övrigt nyttjande ska bedrivas med hänsyn till varandra och till miljön.

1. Aktivt ekonomiskt skogsbruk

- Skogsbruket ska bedrivas aktivt, ekonomiskt och uthålligt i enlighet med relevant lagstiftning.
- För att uppnå en hög och värdefull virkesproduktion ska säkra föryngringsmetoder prioriteras.
- Skogsskötseln ska baseras på ståndortsanpassade metoder och principer.
- Skogsskötseln ska präglas av goda föryngringar samt aktiv röjning och gallring.
- Den Gröna skogsbruksplanen ska vara utgångspunkt för skogsskötseln på fastigheter över 20 hektar.

2. Skogsskötsel – val av trädslag och ståndorter

2.1 Lövskogsskötsel

- Skogsbruket ska bedrivas så att minst 5 procent av arealen frisk och fuktig skogsmark på sikt utgörs av bestånd som domineras av lövträd under merparten av omloppstiden. Kravet gäller där naturliga föryngrings- och tillväxtbetingelser ger förutsättningar för löv.
- Där de naturliga förhållandena medger, värnas lövträd vid röjning och gallring så att de under första delen av omloppstiden utgör minst 5 procent i beståndet, inklusive närområden.
- I beståndet, inklusive dess närområden, ges ett tillräckligt antal av lövträden goda livsbetingelser under hela omloppstiden.

Tillägg FSC:

- *De lövdominerade bestånd på frisk och fuktig skogsmark som beskrivs i första punkten under 2.1 får inte ingå i de 5 procent som är avsatta för naturvård. Överskjutande lövdominerade NV-avsättningar (över 5 procent) får ingå.*
- *Lövbestånd sköts så att goda betingelser för lövträdsanknuten biologisk mångfald tas till vara.*

- I skiktade, lövdominerade skogar undviks avverkning under fåglarnas häckningsperiod.
- Bestånd på frisk och fuktig mark sköts så att minst 10 procent av volymen består av lövträd vid slutavverkning, inklusive angränsande bestånds kantzoner. Kravet kan uppnås genom att koncentrera löv till exempelvis fuktiga partier, svackor, kantzoner, skyddszoner, hänsynsytor och trädgrupper. OBS! Möjlighet till undantag från detta krav (meddela Södra innan åtgärd ska utföras):
 - Om markinnehavet uppfyller någon av

följande förutsättningar ska lägre lövträdsinslag kunna tillämpas på beståndsnivå (generell hänsyn ska alltid lämnas):

- alt a) På markinnehav där minst 10 procent av skogsmarksarealen har lövträdsdominerade naturvårdsavsättningar.
- alt b) På markinnehav där lövdominerade bestånd eller bestånd med lövdominans som skötselmål inom nära framtid utgör minst 20 procent av skogsmarksarealen.

Så påverkas FSC-kravet på lövvolym i enskilda bestånd av andelen lövdominerade bestånd inom skogsinnehavet

Ordinarie standardkrav

5 % NV-avsättningar	+	5 % lövdominerade bestånd frisk och fuktig mark	+	10 % lövvolym i bestånd frisk och fuktig mark
---------------------	---	---	---	---

Om 5 procent av skogsinnehavet är avsatt för naturvård och 5 procent består av lövdominerade bestånd är kravet att det ska finnas 10 procent lövvolym vid slutavverkning i bestånd där det finns naturliga förutsättningar.

Undantag alt a)

10 % lövdominerade NV-avsättningar	+	0 % lövdominerade bestånd frisk och fuktig mark	+	Generell hänsyn
------------------------------------	---	---	---	-----------------

10 procent av skogsinnehavet är avsatt som lövdominerade naturvårdsavsättningar. Ytterligare lövdominerade bestånd behöver inte skapas. Generell hänsyn är det som krävs i PG-bestånd.

Undantag alt b)

5 % NV-avsättningar	+	15-20 %* lövdominerade bestånd	+	Generell hänsyn
---------------------	---	--------------------------------	---	-----------------

20 procent av skogsinnehavet består av lövdominerade bestånd där upp till 10 procent kan vara avsatt som lövdominerade naturvårdsavsättningar. Generell hänsyn är det som krävs i PG-bestånd.

* Beroende på omfattning lövdominerade NV-avsättningar.

Särskilda regler gäller för användning av främmande trädslag som hybridlärk. FSC har mer långtgående krav än PEFC.

2.2 Främmande trädslag

Till främmande trädslag räknas bland annat hybridlärk, sitka, douglas, sykomorlönn och hybridasp.

- Främmande trädslag ska endast användas i enlighet med gällande lagstiftning och föreskrifter.
- Odling av främmande trädslag ska ske under kontrollerade former.
- Trädslagen ska vara ekologiskt väl anpassade till ståndorten där de används.

Tillägg FSC:

- Odling med främmande trädslag ska ske restriktivt.
- Från och med 2009 får den totala arealen av nyanlagda bestånd med främmande trädslag högst öka med 5 procent av den produktiva skogsmarksarealen (för skogsinnehav mindre än 50 hektar gäller max 2,5 hektar ökning). Återbeskogning med främmande trädslag på marker som före 2009 dominerats av främmande trädslag berörs inte av begränsningen.

- Skogsägare som nyanlägger bestånd med främmande trädslag vidtar extra och mer omfattande åtgärder för att förstärka naturhänsynen i proportion till användningen av främmande trädslag.
- Skogsägare begränsar och tar bort oönskad självspridning av främmande trädslag.

2.3 Föryngring av gran i nemoral zon (delar av Halland, Skåne och Blekinge)

PEFC har ingen begränsning av hur stor del av fastigheten som får utgöras av grandominerade bestånd.

Tillägg FSC:

- Andelen gran begränsas så att på sikt mindre än hälften av den produktiva skogsmarksarealen utgörs av grandominerade bestånd (tillsammans med eventuella bestånd dominerade av främmande trädslag).

Här går gränsen för nemoral zon:

Gränsen är dragen från Halmstad utefter väg 117 till Tjärby, ned till Laholm och sedan längs väg 24 till Hörja. Därifrån rakt österut till Stoby, Sandby, Knislinge, Hjårsås, Immeln, Arkelstorp, Vånga, Näsrum, Kylinge. Därefter längs E22 till Jämjö och därifrån sydväst ut mot kusten.

Gränsszonen (1 mil på vardera sidan om gränsen) hanteras i normalfallet enligt följande: Fastigheter i gränsszonen norr om gränsen tillhör boreal zon medan fastigheter i gränsszonen söder om gränsen tillhör nemoral zon.

Undantag från denna tolkning kan begäras av skogsägaren. Bedömning ska då göras av Södra för att avgöra om mer än 50 procent av fastigheten kan anses ha boreal karaktär i nemoral zonens övergångszon.

2.4 Plantageskogar och intensivskogsbruk

- Skogsbruk med särskilt produktionsintensiva metoder får bedrivas på nedlagd jordbruksmark och på upp till 5 procent av övrig areal produktiv skogsmark på fastighetsinnehavet. I dessa fall gäller inga andra standardkrav utöver de normala villkoren i Skogsvårdslagen och certifieringskraven rörande hantering av kemiska medel.

- Befintliga plantager sköts så att negativa effekter på mark och vattenecosystem inte uppstår.

Tillägg FSC:

- *Inga undantag från standardkraven på nedlagd jordbruksmark eller övrig areal skogsmark.*

3. Skogsskötsel – bekämpning av skogsskador

Åtgärder för att minska skogsskador orsakade av till exempel frost, torka, vind, svamp och insekter ska ges hög prioritet vid rådgivning, utbildning och vid skogsbruksåtgärder. Föreskrifter och allmänna råd från Skogsstyrelsen ska följas.

3.1 Kemiska medel

- Behandling med kemiska medel ska utföras så att skador på miljö och människor undviks.
- Kravet på att skydda vatten ska speciellt respekteras.
- Kemisk behandling ska minimeras och endast användas när andra lämpliga metoder till rimlig kostnad inte finns att tillgå.
- Nya, oprövade kemiska medel med risk för avsevärda negativa effekter på människa och natur används inte utan att miljökonsekvenserna har utretts och föreskrifter har tagits fram av berörd myndighet.
- Produktinformation ska finnas tillgänglig där verksamheten sker. Den som utför behandling eller plantering ska ha tillräcklig kompetens.
- I samband med massförökning av skadeinsekter får biologiska bekämpningsmedel användas enligt villkor meddelade av Kemikalieinspektionen.

Tillägg FSC:

- På skogsmark används inte bekämpningsmedel med farobeteckning (enligt Kemikalieinspektionens klassificering): mycket giftig, giftig, frätande, hälsoskadlig samt miljöfarlig, om inte undantag beviljats av Svenska FSC. När det gäller insekticidbehandling av plantor är enda tillåtna preparatet Merit Forest WG. Södra hanterar dispensansökan för alla FSC-certifierade medlemmar.
- Skogsägaren efterfrågar och prioriterar användning av plantor med fungerande icke kemiska skydd när sådana finns tillgängliga på marknaden.

3.2 Viltskador

Åtgärder vidtas, där så är möjligt, för att begränsa viltskador och hålla stammarna av klövvilt på nivåer som gör det möjligt för beteskänsliga trädslag att utvecklas. Exempel på sådana åtgärder är anpassad avskjutning, ökad viltfoderproduktion och samråd mellan skogsägare, Södra och jägare/jägarorganisationer, med flera.

4. Skogsskötsel – brukningsmetoder

4.1 Gödsling

Gödsling med kväve och mineralämnen bedrivs i enlighet med Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.

4.2 Underhåll av diken och skyddsdikning

Nya diken får inte anläggas på tidigare odikad mark. Undantag medges vid översvämningar som uppkommit utom skogsägarens kontroll och som kan hota berörda skogsbestånds livskraft.

Underhåll av diken:

- Diken ska inte mynna direkt ut i vattendrag, sjöar eller värdefulla våtmarker.
- Underhåll av diken ska alltid planeras så att värdefulla naturmiljöer nedströms inte skadas. Vid behov skapas sedimentationsdammar.
- Gamla diken på följande marktyper ska inte underhållas: torvmarker där dikeseffekten har uteblivit, fattiga torvmarker (starrfräken-typer och sämre) och våtmarksbiotoper med höga naturvärden.

Skogsbruksstandarden i korthet

- Skogsbruket ska bedrivas aktivt, ekonomiskt och ansvarsfullt.
- Skogsskötseln ska baseras på ståndsortanpassade metoder och principer.
- Skogsskötseln ska präglas av goda föryngringar samt aktiv röjning och gallring.
- Åtgärder för att minska skogsskador ska ges hög prioritet.
- Odling av främmande trädslag får ske i enlighet med certifieringskraven.

Skyddsdikning:

- Skyddsdikning utförs då Skogsvårds- lagens föryngringskrav inte kan klaras på annat sätt.

4.3 Biobränsleuttag

- Vid uttag av biobränsle följs Skogsstyrel- sens rekommendationer.
- Kompensation av näringsämnen/ askåter- föring för biobränsleuttag, skogsmarks- kalkning och vitaliseringsgödsling sker i enlighet med Skogsstyrelsens föreskrifter, allmänna råd och rekommendationer.

4.4 Nya oprövade brukningsmetoder

- Nya, oprövade metoder och material med risk för avsevärda negativa effekter på människa och natur används inte utan att miljökonsekvenserna utretts och föreskrifter tagits fram av berörd myndighet.

Tillägg FSC:

- *Nya, oprövade metoder och material enligt ovan ska vara godkända av FSC.*

Miljöstandard

God hänsyn till naturvärden och kulturmiljövärden ska prägla skogsbruksplaneringen och ingå i alla skogliga åtgärder.

1. Hantering av områden med höga naturvärden

1.1 Områden avsatta för naturvårdsändamål

- Minst 5 procent av den produktiva skogsmarken ska avsättas för naturvårdsändamål som NO- eller NS-bestånd (Naturvård – Orört eller Naturvård – Skötsel). Undantag gäller för markinnehav mindre än 20 hektar produktiv skogsmark som saknar områden som har eller i en nära framtid kan utveckla höga naturvärden.
- Död ved får inte tas ut från områden avsatta för rena naturvårdsändamål, om inte det krävs för att klara skogsskyddet.
- Vid urval och avgränsning prioriteras områden efter betydelsen för den biologiska mångfalden och hur vanliga de är i landskapet. Nyckelbiotoper väljs ut i första hand.
- Områden med full statlig kompensation – naturreservat och biotopskyddsområden – som inlösts före certifiering får inte inräknas.
- När väsentligt mer än 5 procent av den produktiva arealen avsätts för naturvårdsändamål kan lättnader accepteras i tillämpningen i andra delar av standarden.
- Åtgärder för att främja friluftsliv och estetiska värden får vidtas under förutsättning att den biologiska mångfalden inte skadas.

Tillägg FSC:

- För att lättnader i andra delar av standarden ska accepteras krävs att avsatt mark överstigande 5 procent utgörs av nyckelbiotoper. Överenskommelse ska då göras med certifieraren (externa revisorn).
- Om ersättningsmark erhållits istället för inlöst reservatsmark, så ska ny mark avsättas upp till 5 procent.
- Som ersättningsareal kan även naturvårds-klassade delar i K/PF-bestånd (Kombinerade mål/Produktion med förstärkt hänsyn) ingå.
- För områden där full ekonomisk kompensation har erhållits gäller följande:
 - Om upp till 1 procent har lösts in ska motsvarande mängd ny mark avsättas.
 - Om mer än 1 procent har lösts in behöver dock bara nya avsättningar motsvarande 1 procent göras.
- Med hänsyn till fåglarnas häckningsperiod sker inga naturvårdshuggningar i områden avsatta för naturvårdsändamål från april till och med juli.

1.2 Nyckelbiotoper

Nyckelbiotoper ska undantas från skogliga åtgärder om det inte krävs för att bevara eller främja biotopens naturliga eller hävdbetingade biologiska mångfald.

1.3. Övriga objekt med höga naturvärden

Övriga skogar med särskilt höga naturvärden ska avverkning och andra skogliga åtgärder undvikas eller utformas så att de höga naturvärdena inte förstörs. Vid planering och genomförande av skogliga åtgärder tas lämplig hänsyn till rödlistade arters livsbe-tingelser.

Blöt skogsmark med rikligt med död ved är ett lämpligt naturvårdsobjekt.

1.4. Blöt skogsmark

Blöt skogsmark ska normalt avsättas för naturvårdsändamål. Mindre enheter av blöt skogsmark avsätts inom ramen för de allmänna bestämmelserna i Skogsvårdslagen.

2. Hantering av rödlistade arter

Hänsyn ska i första hand tas till arter som är hotade eller missgynnade (enligt föreskrifter i Skogsvårdslagen). Sådan hänsyn kan till exempel innebära detaljhänsyn eller hänsynsytor vid avverkning, samt avsättningar av skog för naturvårdsändamål. Skogsägaren tar hänsyn till känd information om rödlistade arter utanför nyckelbiotoperna.

3. Planering och skötsel på landskapsnivå

3.1 Landskapsplanering

- Regionala aktionsplaner eller motsvarande ska beaktas i samband med skogsbruksplanläggning.
- Sjöar och vattendrag ska beaktas i hela skogslandskapet och en bedömning av skogliga åtgärder görs så långt möjligt i ett landskaps- och avrinningsområdesperspektiv.
- Plantering ska undvikas i direkt anslutning till naturvårdsobjekt som behöver stort ljusinsläpp såsom solexponerade bryn, åkerholmar och andra öppna småbiotoper.

3.2. Bränning

Kraven på bränning gäller endast för större skogsägare med markinnehav över 5 000 hektar.

3.3. Lövträd i landskapet

- På fuktig sedimentmark som gränsar till vattendrag och öppna vattenytor, sedimentraviner samt andra naturligt lövdominerade fuktiga/blöta marker ska skogsbruk bedrivas med särskild inriktning mot att främja biotopens naturvärden. Lövdominans bibehålls eller skapas.

3.4. Hantering av naturvärden på kulturmarker

- De särskilda naturvärden som finns i kulturpräglade områden ska beaktas.
- För ängs- och hagmarker eftersträvas fortsatt skötsel som gynnar hävdberoende arter.
- Skog ska inte aktivt anläggas på mark med särskilda värden för naturvärden och kulturmiljövården (torplägen, äldre odlingar m m).

- Naturvärden knutna till tidigare friväxande grova träd samt kulturlandskapets träd- och buskarter gynnas i lämplig omfattning.
- Övriga beskogade, tidigare öppna, kulturmarker sköts så att närområdet i anslutning till ännu öppen kulturmark domineras av lövträd under hela omloppstiden.

4. Generell naturhänsyn vid skogsbruksåtgärder

4.1 Hänsynskrävande biotoper

Hänsynskrävande biotoper är områden med högre naturvärden än omgivande produktionsskog. Här kan arter som är känsliga för virkesproducerande åtgärder finna en fristad. Dessa biotoper är viktiga att bibehålla för variationen i skogslandskapet i stort och för att bidra till att värna artmångfalden bland växter och djur. Exempel på hänsynskrävande biotoper är sumpskogar med naturskogskaraktär, branter eller raviner med gamla träd, kärr- och källpåverkad mark, lodytor, hållmarksskogar med rikligt med död ved, flerskiktade lövrika strandskogar och andra typer av skogar med grova gamla träd och rikt inslag av död ved. Skador till följd av skogsbruksåtgärder ska undvikas eller begränsas i och invid hänsynskrävande biotoper.

- Skydd för hänsynskrävande biotoper skapas i första hand genom tydliga hänsynsområden (> 0,5 ha) eller hänsynsytor (< 0,5 ha). Skyddszoner kan behövas vid objekt som är särskilt känsliga för solexponering och vind.

4.2 Kantzoner och skyddszoner

Kantzoner och skyddszoner är viktiga för bevarandet av artmångfalden på såväl skogsmarken som i andra angränsande ägoslag, våtmarker, sjöar och vattendrag.

Kantzoner är ofta artrika då de hyser växter och djur inte bara från själva kantzonen utan även från angränsande miljöer. Om det inte finns kantzoner sedan tidigare, tänk på att planera in sådana vid skogsvårdsåtgärder, till exempel vid markberedning, plantering och röjning.

Kantzoner kan se ut på många olika sätt och bör därför hanteras olika beroende på vilka naturvärden man vill spara eller utveckla. Ibland är det bäst att spara kantzonen orörd, i andra fall kan man behöva förbättra naturvärdena med restaureringshuggningar (se "Restaurering av kantzoner"). Kantzonens bredd anpassas efter de naturgivna förutsättningarna.

En **skyddszon** kan bestå av skog med lägre naturvärden som sparas antingen för att säkra naturvärden i vissa typer av hänsynskrävande biotoper (se sid 16) eller för att förstärka kantzoner. Skyddszonen ska vara funktionell och bredden anpassas efter skyddsobjektet och de förutsättningar som gäller på platsen.

Exempel på lövdominerad och väl avgränsad kantzoner i sluttningen ner mot en sjö.

Sparande av kantzoner

- Lämna kantzoner med befintliga eller utvecklingsbara naturvärden mot annat ägoslag som inägor, våtmarker och vatten.
- Lämna naturliga, lövrika flerskiktade bryn mot öppen mark eller våtmark.
- Lämna skyddande lövträd och undervegetation runt bäckar och vattendrag samt på den blöta eller fuktiga mark som påverkas av bäcken.
- I sparade kantzoner undviks markberedning och plantering av barrträd liksom röjning och gallring där barrträd gynnas.
- Undvik körning i fuktiga kantzoner.

Restaurering av kantzon

- Där kantzon saknas mot annat ägoslag och där vanlig produktionsgranskog går ända fram till kanten avverkas gran och ny gran planteras inte i kantzonen. Gynna istället lövträd och buskar för att på sikt få en skiktad olikåldrig kantzon.
- Mer öppna brynmiljöer åtgärdas så att värden kopplade till busksikt och solexponering bevaras och ges förutsättningar för att utvecklas, till exempel genom röjning eller gallring.

Skyddszon lämnas:

- där det finns risk att höga bevarandevärden försvinner till följd av ljusinläpp och uttorkning.
- mot vatten vid risk för omfattande näringsläckage.
- mot hänsynskrävande biotop, kulturlämning, bebyggelse eller annan företeelse vid behov.

4.3 Trädgrupper och kalytesbegränsning

Med trädgrupp avses trädsamlingar som idag har lägre naturvärden än hänsynskrävande biotoper, men som ändå kan utgöra

ett viktigt bidrag till variationen i landskapet om de avsätts till fri utveckling eller sköts för att gynna naturvärdena. Trädgrupperna kan innehålla såväl naturvärdesträd som utvecklingsträd.

- Små ytor med träd som ännu inte når upp till nivån hänsynskrävande biotoper lämnas vid avverkningar för att utveckla nya naturvärden.
- Eftersträva att spara trädgrupper som mindre hänsynsytor i anslutning till naturliga terrängformationer, som exempelvis block och sänkor.
- Trädgrupper kan med fördel sparas i anslutning till redan befintliga enstaka naturvärdesträd.
- Det kan, särskilt vid gallring, vara lämpligt att frihugga eller på annat sätt framhäva den lämnade trädgruppen, så att man vid senare åtgärder lättare kan se naturhänsynen.
- Vid avverkningar större än 3 hektar tas någon form av hänsyn som bryter av intrycket av kalhygge. En lämplig tumregel är cirka 100 m mellan sådan hänsyn och hyggeskant.

En trädgrupp med utvecklingsträd har sparats för att på sikt utveckla högre naturvärden. Trädgruppen minskar också intrycket av kal yta.

4.4 Impediment

Impediment är områden med låg produktionsförmåga (< 1 m³sk per hektar och år).

- Skogliga åtgärder får enbart göras för att bevara eller gynna den biologiska mångfalden.

4.5 Naturvärdesträd och utvecklingsträd

- Vid skogliga åtgärder ska alla naturvärdesträd sparas med vissa undantag som beskrivs i faktarutan på sidan 20. Undantag från att spara naturvärdesträd medges också vid vägbyggnad och vid risk för skador på människor och byggnader samt för träd i närheten av elledningar.
- Vindfällda naturvärdesträd ska inte upp-
arbetas såvida de inte utgör hot mot byggnader, människor eller stoppar framkomlighet på vägar och stigar.
- Utvecklingsträd sparas där det är brist på naturvärdesträd så att det, inklusive naturvärdesträden, sparas minst 10 gröna träd per hektar. I första hand väljs träd över 30 cm i brösthöjdsdiameter (dbh). Träden måste dock vara minst 15 cm i dbh vid slutavverkning och 10 cm i dbh vid gallring för att räknas.
- I södra Sverige kan antalet sparade träd minskas då naturvärdesträden utgörs av grov ek eller bok.
- Alla arter av lövträd i beståndet ska finnas kvar efter åtgärd.
- De sparade träden ska i första hand ingå i hänsynsbiotoper, kantzoner eller trädgrupper, men de kan också stå fritt.

Naturvärdesträd

Till naturvärdesträd räknas levande eller döende träd som har gröna blad eller friska barr i kronan. De ska ha speciella naturvärden och vara avvikande från virkesträden i det bestånd som ska avverkas.

En stor gammal sälg kan vara fastighetens värdefullaste naturvärdesträd.

Exempel på naturvärdesträd:

- Avvikande grova och/eller gamla träd med höga naturvärden inklusive grova enar och grova, tidigare frivuxna hagmarksgranar.
- Boträd med risbon, hålträd eller grova träd med påtagligt vid och grovgrenig och/eller platt krona.
- Grov hassel, grova aspar och alar i barrdominerade bestånd om de inte förekommer rikligt.
- Trädformig sälg, rönn, oxel, lönn, lind, hägg, fågelbär, alm och hagtorn i barrdominerade bestånd (> 7 cm i dbh).
- Träd med påtagliga, öppna brandlyror och träd med tydliga äldre kulturspår.

Till naturvärdesträd räknas inte

- Träd som ingår i det normala skogsskötselprogrammet, till exempel fröträd-, skärm- och timmerställningar.
- Äldre huvudstammar av barr, löv eller ädellöv som är skötta för virkesproduktion.

Utvecklingssträd

- Utvecklingssträd är levande ordinära träd som sparas för att utveckla högre naturvärden. Det är en fördel om utvecklingssträd på avverkningsytan kan koncentreras till trädgrupper, hänsynsbiotoper eller kantzoner.

En tall som sparades som utvecklingssträd i hyggeskanten för 15 år sedan har i dag blivit boträd för fiskgjuse. Foto: Gunnar Bergström

Att lämna död ved i kantzoner är en effektiv naturvårdsåtgärd.

4.6 Död ved

Döda träd och död ved i olika former, som till exempel torrträd och lågor, har särskilt höga naturvärden. Cirka 40 procent av de rödlistade skogsarterna har en koppling till död ved.

Att spara död ved i olika former är därför en av de effektivaste naturvårdsåtgärderna som kan göras. Det är också kostnadseffektivt då döda träd har lågt virkesvärde.

Nyligen döda barrträd kan vålla bekymmer med insektsangrepp. Följande åtgärder tar därför hänsyn till såväl nyttan för artmångfalden som till skogsskyddet:

Generella åtgärder

- Sönderkörning av torrträd, högstubbar och värdefulla lågor ska undvikas.
- Spara alla torrträd, lågor och andra döda träd:
 - a) från naturvärdesträd och andra träd som tidigare har lämnats som naturhänsyn
 - b) i hänsynsytor för naturvård
 - c) på impediment.

Undantag:

- Torrträd som innebär en säkerhetsrisk (arbetsmiljö, vägar, bebyggelse) kapas till högstubbar.
- I tätortsnära skogar och längs allmänt nyttjade leder kan död ved behöva kapas eller flyttas för att öka framkomligheten och trygga säkerheten.

Död ved yngre än 1 år

- Vid tillvaratagande av vindfällan på hyggen lämnas alla nedblåsta naturvärdesträd samt minst två grövre nya vindfällan i medeltal per hektar avverkad yta.
- Tillåten mängd färskt barrvirke som får lämnas bestäms av Skogsstyrelsen (5 m³sk/ha alt. 3 m³sk/ha i bekämpningsområden).

Död ved äldre än 1 år

- Torrträd, lågor och andra döda träd som har varit döda längre tid än 1 år ska lämnas utom då:
 - a) de utgör en säkerhetsrisk för dem som arbetar i skogen eller för allmänheten.
 - b) de blockerar frekvent nyttjade stigar och vägar.
- Vid uttag av klenare avverkningsrester som GROT (grenar och toppar) ska en del alltid lämnas kvar. Lämna i första hand grovgreniga toppar av ek, asp och tall. Särskild hänsyn bör tas vid GROT-uttag från lövskog.
- Uppstår plikt om återbeskogning får områden med död skog åtgärdas enligt kraven i Skogsvårdslagen och i dialog med Skogsstyrelsen.

4.7 Nya högstubbar

Tillverkning av nya högstubbar är ett sätt att imitera naturens egen produktion av död ved. Färska högstubbar attraherar andra arter än gamla torrträd och behövs därför som ett komplement i den generella hänsynen. Högstubbar i den omfattning som certifieringen kräver är inget barkborreproblem.

- Vid föryngringsavverkning och grövre gallring (undantag ek- och bokbestånd) skapas minst tre högstubbar eller ringbarkade träd per hektar avverkad yta. I första gallring behöver inte högstubbar skapas.
- Vid föryngringsavverkning i ek- och bokbestånd skapas eller lämnas under föryngringsfasen i medeltal minst två ringbarkade träd eller högstubbar av huvudträdslaget per hektar avverkad yta. Av övriga ädel-lövträd behöver inga högstubbar eller ringbarkade träd skapas.
- Högstubbar ska vara > 25 cm i brösthöjdsdiameter, dbh, i slutavverkning, > 10 cm i dbh i gallring och höjden minst 3 m. Olika trädslag ska eftersträvas, i första hand väljs tall och löv.

4.8 Hänsyn till vatten och mark

Vatten ska skyddas vid alla skogsbruksåtgärder. Sjöar och vattendrag ska beaktas i hela skogslandskapet. Skogliga åtgärder ska så långt som möjligt bedömas utifrån avrinningsområdet och i ett landskapsperspektiv. Särskild hänsyn tas till våtmarks- och vattenmiljöer med höga naturvärden. På fuktig sedimentmark som gränsar till vattendrag och öppna vattenytor, sedimentravin samt andra naturligt lövdominerade fuktiga/blöta marker ska skogsbruk bedrivas med särskild inriktning mot att främja biotopens naturvärden. Lövdominans ska behållas eller skapas.

Markskonare används vid passager för att minska risken för skador på mark eller vatten. De maskinlag som Södra använder har tillgång till markskonare.

Vatten ska skyddas genom att:

- särskild hänsyn till våtmarker och vattenmiljöer med höga naturvärden tas.
- betydande körskador* undviks där transporter korsar vattendrag och våtmarker.
- lämplig markberedning, skogsbruksplanering och planering av vägbyggen och vägdiken görs.
- förebyggande åtgärder mot olje- och bränsleläckage från skogsmaskiner genomförs.
- miljö-/kretsloppsanpassade oljor används.
- vandringshinder och andra skador på vattendrag undviks och/eller åtgärdas i samband med vägbyggnad och installation eller renovering av vägtrummor.

* Körskador avser skador som orsakar påtaglig erosion och slamföring till vattendrag, spårbildning som förändrar vattenflödets riktning, skador i områden med särskilda naturvärden och spårbildning i miljöer av särskild betydelse för friluftslivet, särskilt i närheten av tätorter.

Odlingsrösen får inte skadas eller täckas över med trädrester.

Mark ska skyddas genom att:

- betydande körskador undviks i samband med skogsbruksåtgärder.
- markberedning anpassas efter ståndorten och utförs på ett skonsamt sätt.
- markberedning inte utförs i kantzoner mot vatten och på blöta marker.
- intermittenta markberedningsmetoder används på fuktiga marker och marker med risk för erosion.

5. Generell kulturhänsyn vid skogsbruksåtgärder

Hänsyn till tidigare generationers liv och arbete – kulturarvet – ska tas vid alla typer av skogsaktiviteter. Detta arv består av fornlämningar, kulturminnen, biologiska kulturarv

och immateriella företeelser som ortnamn, sägner och platser med tradition. Höga kulturvärden kan vara ett motiv för att hela området skyddas. Alla fornlämningar är skyddade enligt Kulturminneslagen. Enligt Skogsvårdslagen är skogsägaren skyldig att ta hänsyn till kulturmiljövårdens intressen. På ekonomiska kartan finns forn- och kulturminnen inlagda. Men tänk på att allt ännu inte är registrerat.

- Skogliga åtgärder utförs så att fasta fornlämningar och fornlämningsområden inte skadas och att skador på övriga kulturlämningar minimeras.
- På frekvent använda stigar, samt stigar av kulturhistoriskt värde, undviks skador och upprätthålls framkomligheten efter skogsbruksåtgärder.

Miljöstandarden i korthet

Skogsägaren ska ta god hänsyn till den biologiska mångfalden genom att

- Identifiera områden med höga naturvärden och avsätta minst 5 procent som naturvårdsavsättningar.
- Ta hänsyn till kända förekomster av rödlistade arter som är känsliga för skogsbruksåtgärder.
- Planera naturvärden ur ett landskapsperspektiv.
- Ta generell naturhänsyn vid alla skogsbruksåtgärder.
- Ta generell kulturhänsyn vid alla skogsbruksåtgärder.

6. Övrig hänsyn vid skogsbruksåtgärder

6.1 Upplevelse

- Anpassa hyggets storlek och form med hänsyn till natur- och kulturmiljön så att hyggesintrycket inte blir alltför påträngande.
- Se till att stigar och vägar är framkomliga.

6.2 Övrigt

- Lämplig hänsyn tas till kända rovfågelbon och tjäderspelplatser.
- All nedskräpning undviks. Allt avfall omhändertas enligt kommunens föreskrifter och anvisningar.
- Farligt avfall tas om hand och körs till särskild avfallsanläggning anvisad av kommunen.

Social standard

Skogsbruket ska bidra till en långsiktig, social och ekonomisk välfärd för de som arbetar i skogen och för närboende. Skogsägaren ska bedriva ett ansvarsfullt, långsiktigt skogsbruk på fastigheten med ett högt utnyttjande av den skogliga produktionspotentialen som skapar möjligheter till arbete i skogen och till vidareförädling.

1. Lagar och arbetsmarknadsvillkor

- Verksamheten ska bedrivas så att gällande lagar, kollektivavtal (centrala och lokala) och praxis på arbetsmarknaden efterlevs.

2. Anställningsförhållanden

- I planerings-, skogsvårds- och drivningsarbeten används entreprenörer/företag som har betalat lagstadgade avgifter och skatter.
- Anställnings- och arbetsförhållanden för både egna anställda och anställda i entreprenadföretag ska följa gällande lagstiftning. Kollektivavtalets bestämmelser är grunden för överenskommelser mellan arbetsgivare och arbetstagarare.

3. Arbetsmiljö och arbetsorganisation

- Skogsägaren ska verka för att både egna anställda och anställda i entreprenadföretag har en god och säker arbetsmiljö och en utvecklande arbetsorganisation inom ramen för lagstiftning och god branschpraxis.
- Vid val av arbetsmetod och organisation samt vid anskaffning av utrustning väljs den bästa totallösningen utifrån arbetsmiljö, yttre miljö och ekonomi. Prioritering av den yttre miljön får inte ske på bekostnad av arbetsmiljön.

4. Grundkompetens hos anställda

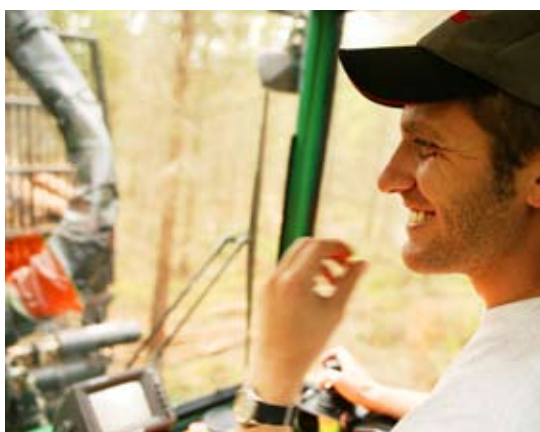
- Skogsägaren anlitar arbetstagarare eller entreprenör som har rätt kompetens för det aktuella arbetsområdet.
- För korttidsanställda ska eventuella luckor i utbildningsnivå kompenseras genom särskild utbildning, ledning och tillsyn.

Sociala standarden i korthet

- Följa gällande lagar, kollektivavtal och praxis på arbetsmarknaden.
- Verka för en god och säker arbetsmiljö samt en utvecklande arbetsorganisation.
- Anlita arbetstagare eller entreprenörer med lämplig kompetens för aktuella arbetsuppgifter.
- Arbeta systematiskt med kompetensutveckling för tillsvidareanställda.
- Uppmärksamma skogsmiljöns rekreationsvärden och respektera allemansrätten.
- Sträva efter att genom skogsbrukets verksamhet behålla och utveckla arbetstillfällen, konkurrenskraft och lönsamhet.

5. Kompetensutveckling

- Systematisk kompetensutveckling av tillsvidareanställda ska vara en viktig del i företagets personalpolitik.
- De personalutvecklande insatserna ska dokumenteras i individuella kompetensutvecklingsplaner som upprättas, genomförs och följs upp årligen. Detta gäller även för entreprenörer med anställda som anlitas av skogsägaren.

De som är anställda i skogsbruket ska ha anställnings- och arbetsförhållanden som följer gällande lagstiftning.

6. Rekreation och allemansrätt

- Skogsmiljöns rekreationsvärden för lokalbefolkningen ska uppmärksammas. De rekreationsvärden som är av stor betydelse beaktas särskilt.
- Skoglig verksamhet i tätortsnära områden ägnas särskild omsorg.
- Skogsägaren respekterar rätten för alla att besöka skogen till fots inom de ramar som allemansrätten ger under förutsättning att detta exempelvis inte stör hemfriden för boende, skadar ekonomiska intressen eller hindrar skogsägaren från att utnyttja sin mark.

7. Landsbygdsutveckling

- Skogsägaren ska sträva efter de skogsskötsel- och skogsbruksmetoder samt den försäljning eller förädling av skogens produkter som är mest ändamålsenlig för att behålla och utveckla arbetstillfällen, konkurrenskraft och lönsamhet.

Uppgifter som ska kunna visas för certifieraren vid en revision

- ✓ Aktuell certifieringsanpassad Grön skogsbruksplan (om plan saknas för skogsinnehavet eller innehavet är mindre än 20 ha se sidan 5 i broschyren).
- ✓ Information om arealfördelning per ägoslag (ej krav för skogsinnehav <20 ha).
- ✓ Karta med fastighets- och ägoslagsgränser
- ✓ Karta och beskrivning av utgångsläge, mål, skötsel för nyckelbiotoper, områden avsatta för naturvårdsändamål, skogar med högt bevarandevärde (dokumentation ej krav för skogsinnehav <20 ha).
- ✓ Lövdominerade bestånd och bestånd med främmande träslag.
- ✓ Information om fornlämningar, fornlämningsområden och värdefulla kulturlämningar.
- ✓ Utförda naturvärdesbedömningar
- ✓ Utförda skötselåtgärder.
- ✓ Uttag av biobränsle på beståndsnivå.
- ✓ Tillförsel av kväve/mineral.
- ✓ Övergripande dokumentation som visar uttag av traditionella skogsprodukter.
- ✓ Vid omvandling av skogsmark till annan markanvändning ska motivet för åtgärden finnas dokumenterat.
- ✓ Större förändringar i skogstillståndet.
- ✓ Ekonomisk bokföring.
- ✓ Bevis om rätt att bedriva skogsbruk på markinnehavet (ägarförhållanden, ägaruppgifter och eventuella avtal).
- ✓ Köpekontrakt, mätsedlar eller andra dokument som gör det möjligt att spåra virket.

För skogsägare med anställda i skogsbruket gäller även följande dokumentationskrav:

- ✓ Anställdas kompetens inom aktuellt arbetsområde
- ✓ Anställdas individuella kompetensutvecklingsplaner
- ✓ Anställdas grundläggande personalsociala uppgifter (om mer än 10 anställda)

Ledande system för skogscertifiering

FSC – Forest Stewardship Council – och PEFC – Programme for the Endorsement of Forest Certification schemes – är de två ledande systemen i världen för certifiering av skog. Båda systemen granskar och ställer krav på skogsskötseln med hänsyn till miljö, sociala aspekter, ekonomi och produktion.

FSC bildades 1993 på initiativ av företrädare för miljöorganisationer, skogsbrukare, urbefolkningsorganisationer och miljömärkningsorganisationer runt hela världen. Syftet var att skapa ett marknadsdrivet verktyg med ett brett intressestöd som skulle uppmuntra till att sprida ett ansvarsfullt skogsbruk. I dag är mer än 130 miljoner hektar skogsmark i över 80 länder FSC-certifierad. Mer information om FSC finns på www.fsc-sverige.org.

PEFC bildades 1999 och är en global, fristående paraplyorganisation för utvärdering och ömsesidigt erkännande av nationella skogsstandarder. PEFC verkar för uthålligt skogsbruk genom oberoende tredjepartscertifiering. Mer än 450 000 skogsägare är certifierade enligt PEFC och arealen är över 230 miljoner hektar skogsmark. Mer information om PEFC finns på www.pefc.se.